

PRACE NAUKOWE

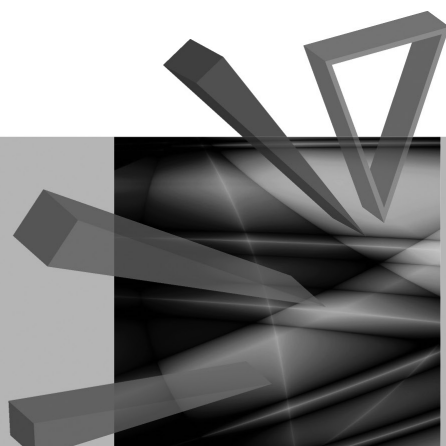
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

253

Wybrane problemy współpracy polsko-czeskiej: gospodarka i infrastruktura

Redaktorzy naukowi

Stanisław Korenik

Anna Mempel-Śnieżyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Beata Filipiak, Piotr Hlaváček

Redaktor Wydawnictwa: Barbara Majewska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania

znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-285-7

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Niki Derlukiewicz: Polsko-czeska współpraca transgraniczna jednostek samorządu terytorialnego z województwa dolnośląskiego	9
Piotr Hajduga: Partnerstwo publiczno-prywatne w Polsce i Republice Czeskiej.....	17
Stanisław Korenik: Kształtowanie się zjawisk społeczno-ekonomicznych na obszarach przygranicznych Dolnego Śląska – nowe semiperyferie.....	32
Małgorzata Krul, Lech Krupa: Usti nad Łabą – ocena i perspektywy rozwoju czeskiego miasta przemysłowego.....	48
Paweł Kurant: Europejska współpraca terytorialna jako instrument polityki regionalnej Unii Europejskiej w latach 2007-2013	58
Andrzej Luczyszyn: Wzmacnianie infrastruktury budowlanej na pograniczu polsko-czeskim przez jednostki sektora finansów publicznych na wybranym przykładzie.....	68
Anna Mempel-Śnieżyk: Współpraca polsko-czeska – cele i przykładowe projekty	82
František Molík: Stan wdrażania Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013 na Dolnym Śląsku.....	90
Małgorzata Rogowska: Finansowanie współpracy terytorialnej na pograniczu polsko-czeskim ze środków Unii Europejskiej w latach 2007-2013 ...	94
Dorota Rynio: Wykorzystanie uwarunkowań naturalnych w obszarze przygranicznym polsko-czeskim na przykładzie Gór Izerskich i Karkonoszy..	103
Miloslav Šašek: Migrace a trh práce.....	113

Summaries

Niki Derlukiewicz: Polish-Czech cross border cooperation of local government units from Lower Silesia Voivodeship.....	16
Piotr Hajduga: Public-private partnership in Poland and Czech Republic.....	31
Stanisław Korenik: Development of socio-economic phenomena in the border areas of Lower Silesia – new semi-periphery	47
Małgorzata Krul, Lech Krupa: Ústí nad Labem – evaluation and prospects of Czech post-industrial city.....	57
Paweł Kurant: European territorial cooperation as an instrument of EU regional policy in 2007-2013	67

Andrzej Łuczyszyn: Strengthening of the building infrastructure on the Polish-Czech borderland by public finances sector units on the selected example.....	81
Anna Mempel-Śnieżyk: Polish-Czech cooperation – objectives and sample projects.....	89
František Molík: Implementation status of the Operating Program of Cross-Border Cooperation Czech Republic – Poland 2007-2013 in Lower Silesia.....	93
Małgorzata Rogowska: Financing territorial cooperation on Polish-Czech border from the European Union funds in 2007-2013.....	102
Dorota Rynio: Utilization of natural conditions in the borderland between Poland and Czech Republic – on the example of the Izerskie and the Kar-konosze mountains.....	112
Miloslav Šašek: Migration and labour market.....	127

Małgorzata Krul, Lech Krupa

Studenckie Koło Naukowe Gospodarki Przestrzennej Aliquanta

USTI NAD ŁABĄ – OCENA I PERSPEKTYWY ROZWOJU CZESKIEGO MIASTA POPRZEMYSŁOWEGO

Streszczenie: W artykule poruszono problematykę rozwoju czeskiego miasta postindustrialnego. W pierwszej części pracy przedstawiono najważniejsze informacje dotyczące rozwoju miasta Usti nad Łabą i regionu uesteckiego: historię regionu, sytuację społeczno-demograficzną oraz znaczenie miasta dla północno-zachodniej części Republiki Czeskiej. Druga część artykułu zawiera wyniki oceny przestrzennego zagospodarowania miasta, dokonanej przez studentów Studenckiego Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej Aliquanta podczas pobytu w Usti nad Łabą. Analiza obejmuje podział stref funkcjonalnych, stan infrastruktury rekreacyjnej, utylizację odpadów, płynność komunikacyjną, ład przestrzenny miasta oraz jego problemy społeczne. W ostatniej części zaprezentowano wnioski studentów oraz przykładowe koncepcje poprawy wykorzystania potencjału miasta.

Słowa kluczowe: miasto przemysłowe, region uestecki, ład przestrzenny, rozwój turystyki, inicjatywy społeczne.

1. Wstęp

Na współczesną przestrzeń społeczno-ekonomiczną mają wpływ liczne nowe zjawiska pojawiające się w gospodarce. W związku z tym w każdej dziedzinie życia społeczno-ekonomicznego zachodzą poważne zmiany. Moment, gdy człowiek zyskał umiejętność panowania nad przyrodą, określa się jako początek procesu industrializacji. Przestrzeń stała się dobrem rzadkim i możliwym do kształtowania przez jednostki, które zaczęły w niej realizować swoje cele gospodarcze. Jednak wraz z postępem techniki świat wstąpił w epokę postindustrialną¹. Skutkiem tego, między innymi, są problemy wynikające z przekształcania się miast w ośrodki poprzemysłowe.

Władze miast w różny sposób radzą sobie z tymi problemami, dlatego niektóre miejscowości wyludniają się i tracą swoje znaczenie społeczno-gospodarcze, inne zaś w wyniku tych zmian rozwijają się. Podobne zjawisko występuje również w Europie Środkowo-Wschodniej, na przykład w Usti nad Łabą. Celem artykułu jest więc ocena perspektyw rozwoju tego czeskiego poprzemysłowego miasta.

---

¹ B. Jałowiecki, *Spoleczne wytwarzanie przestrzeni*, Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa 2010, s. 20-21.

2. Charakterystyka Usti nad Łabą i regionu uesteckiego

Usti nad Łabą, ósme co do wielkości miasto w Republice Czeskiej, jest stolicą kraju uesteckiego, jednego z czternastu regionów administracyjnych państwa. Region uesteckie leży w północno-zachodniej części Republiki Czeskiej i graniczy z Republiką Federalną Niemiec. Miasto usytuowane jest na zboczach Rudaw w głębokiej dolinie rzek Biliny i Łaby. Ze względu na swoje położenie i walory środowiska naturalnego miasto w 40% znajduje się w granicach obszarów chronionych². Rysunek 1 ukazuje położenie Usti nad Łabą w Republice Czeskiej.

Rys. 1. Położenie Usti nad Łabą w Czechach

Źródło: <https://maps.google.pl/>.

W 2011 r. Usti nad Łabą liczyło niemal 96 tys. mieszkańców, co oznacza, że na powierzchni 93,95 km² gęstość zaludnienia wynosiła 1021 mieszkańców na km². Wynika z tego, że Usti nad Łabą to średniej wielkości miasto w Europie Środkowej. Gęstość zaludnienia jest tutaj niemal dwa razy mniejsza niż w oddalonej o 86 km Pradze – stolicy Republiki Czeskiej, zamieszkaney przez niemal 1,25 mln mieszkańców. Cechę charakterystyczną regionu uesteckiego stanowi relatywnie młoda populacja³. Śred-

² <http://www.usti-nl.cz/en/city/introduction/nature-and-environs.html> (15.03.2012).

³ [http://www.czso.cz/csu/2010ediciplan.nsf/eng/D00047F526/\\$File/42101110chen.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010ediciplan.nsf/eng/D00047F526/$File/42101110chen.pdf) (15.03.2012).

nia wieku w 2010 r. wyniosła 39,8. W populacji znacząco przeważają kobiety, które przeciętnie żyją o 7 lat dłużej niż mężczyźni⁴. W grudniu 2010 r. w regionie usteckim bezrobocie sięgało 13,9%; w mieście stołecznym regionu stopa bezrobocia była niższa i wynosiła 13,71%. Według dostępnych danych Głównego Urzędu Statystycznego Republiki Czeskiej w regionie usteckim w 2010 r. 22,4% mieszkańców miało wykształcenie podstawowe. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem średnim bez matury (40,1% osób). Niemal 30% mieszkańców posiadało wykształcenie średnie z maturą, natomiast jedynie 7,6% osób ukończyło szkołę wyższą⁵.

Struktura wykształcenia mieszkańców miasta Usti nad Łabą uwarunkowana jest jego historią. W przeszłości było to miasto przemysłowe, natomiast dziś stanowi centrum handlowe, kulturalne i sportowe regionu. Rozwój miasta od drugiej połowy XIX wieku ściśle związany był z produkcją przemysłową i rozbudową linii kolejowych. W 1808 r. w mieście rozpoczął prace pierwszy chemiczny zakład przemysłowy Spolchemie. W regionie rozwinął się również przemysł spożywczy, gdy w Usti nad Łabą utworzyła zakłady Setuza. W 1867 r. wybudowano działający do dziś browar w dzielnicy Krásné Březno, produkujący piwo Zlatopramen. W 1882 r. powstała fabryka Johanna Schichta przetwarzająca tłuszcze i produkująca mydło, która w pewnym okresie była jedną z największych tego typu firm na świecie. Długą tradycję ma również sektor energetyczny. W 1899 r. otwarta została w mieście elektrownia wytwarzająca energię z węgla brunatnego eksploatowanego w regionie już od XIX wieku. Elektrownię ostatecznie zamknięto w 1969 r. Współcześnie w regionie nadal funkcjonują liczne zakłady przemysłowe, często charakterystyczne tylko dla tego regionu. Wyróżnia się przede wszystkim Spolchemię, wytwarzającą organiczne i nieorganiczne substancje chemiczne, barwniki i żywicę syntetyczną, oraz Setuzę, będącą czołowym w kraju producentem tłuszczów⁶.

Działalność przemysłowa ma bardzo niekorzystny wpływ na stan środowiska naturalnego Usti nad Łabą. Silnie rozwinięte górnictwo znacząco zniszczyło krajobraz regionu, który dzięki kosztownej rekultywacji dopiero dziś stopniowo odzyskuje swoje piękno. W ciągu ostatniej dekady zaczęto odnotowywać zmniejszanie poziomu emisji zanieczyszczeń, takich jak dwutlenek siarki i tlenek azotu. Mimo to region ustecki nadal postrzegany jest jako najbardziej zanieczyszczony i zdegradowany w całej Republice Czeskiej⁷.

W następstwie rozwoju górnictwa w okolicach Usti nad Łabą rozbudowana została również sieć transportowa. Najwcześniej zaczęto wykorzystywać transport wodny po rzece Łabie. W 1854 r. rozbudowano kolej i sieć dróg. Obecnie miasto

---

⁴ http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/engkapitola/421011-11-eng_r_2011-04 (15.03.2012).

⁵ http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/engkapitola/421011-11-eng_r_2011-09 (15.03.2012).

⁶ <http://www.usti-nl.cz/cz/zivot-mesta/uvod/hospodarstvi.html> (15.03.2012).

⁷ [http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/engt/D00047F526/\\$File/42101110chen.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/engt/D00047F526/$File/42101110chen.pdf) (15.03.2012).

stanowi największy węzeł rzeczny, drogowy i kolejowy północnych Czech. W 1938 r. w mieście kursowało 112 wagonów sieci tramwajowej, które od lat pięćdziesiątych stopniowo wycofywano i ostatecznie zastąpiono komunikacją autobusową i trolejbusami, dzięki czemu w mieście jest ciszej, a utrzymanie komunikacji zbiorowej stało się tańsze. Pod koniec II wojny światowej Usti nad Łabą zbombardowały samoloty amerykańskie, w wyniku czego miasto przez długie lata było w większości zniszczone. Po wojnie przystąpiono do stopniowej odbudowy miejscowości⁸.

Współcześnie Usti nad Łabą to centrum usługowe, kulturalne i sportowe regionu. Zlokalizowane są tam najlepsze restauracje, winiarnie, liczne banki i kasy oszczędnościowe, jak również centra handlowe i supermarkety oferujące szeroki asortyment produktów, nie tylko mieszkańcom miasta i regionu, ale również ludności mieszkającej po stronie niemieckiej w przygranicznej Saksonii⁹.

Ważną rolę odgrywa Uniwersytet Jana Ewangelisty Purkyniego w Usti nad Łabą, największa tego typu uczelnia wyższa w regionie, kształcąca rocznie na 7 fakultetach niemal 10,6 tys. studentów¹⁰. Uniwersytet współpracuje również z Katedrą Gospodarki i Administracji Samorządowej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. W maju 2011 r. w ramach tej współpracy członkowie Studenckiego Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej Aliquanta mieli możliwość wyjazdu do Usti nad Łabą i przeprowadzenia badań naukowych. Obserwacje i wyniki autorzy postarają się przybliżyć w niniejszej pracy.

3. Ocena przestrzennego zagospodarowania Usti nad Łabą

W Usti nad Łabą wyróżnia się osiem podstawowych stref funkcjonalnych: część historyczną miasta obejmującą obszary ograniczone starymi murami miejskimi, strefę centralną mieszaną spełniającą głównie funkcje mieszkalną i usługową, strefę mieszkalno-handlową (dzielnica Klise), strefę wyłącznie mieszkalną, obejmującą również budownictwo jednorodzinne (Dobeticei Severni), strefę produkcyjną i handlową, gdzie zlokalizowane są zakłady produkcyjne i obiekty handlowe (dzielnica Predlice), oraz strefę rekreacji i kultury, gdzie mieszkańcy mogą aktywnie spędzać czas wolny, uprawiać sporty i wypoczywać. Ponadto wyróżnia się obszary leśne i zielone oraz niewielką strefę przeznaczoną pod uprawę roli¹¹.

Wytyczone strefy funkcjonalne są rozmyte i niewidoczne. Wyraźnie oddzielona jest strefa przemysłowa, która znajduje się zaraz przy wjeździe do miasta od strony północnej. Dzięki temu ciężki sprzęt i wielki transport omijają centrum oraz część mieszkalną. W samym centrum łatwo się zgubić. Bez mapy turysta nie jest w stanie dotrzeć najkrótszą drogą do dworca lub głównych atrakcji miasta. Rozproszona

⁸ <http://www.usti-nl.cz/en/city/introduction/economy.html> (15.03.2012).

⁹ Tamże.

¹⁰ http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/engkapitola/421011-11-eng_r_2011-20 (15.03.2012).

¹¹ <http://www.usti-nl.cz/en/city/introduction/settlement-structure.html> (15.03.2012).

i niewidoczna jest też funkcja administracyjna. Wyraźnym punktem odniesienia mogą być elementy charakterystyczne dla miasta, jak Mariańska Skała czy pałacyk Větruše – obiekt w stylu romantycznym wybudowany w połowie XIX wieku na szczycie wzgórza, który dopiero po pożarze w 2000 r. został zakupiony przez miasto i odrestaurowany. Obecnie znajduje się tam restauracja oraz doskonały punkt widokowy na panoramę miasta¹².

Jak już wspomniano, Usti nad Łabą położone jest w malowniczej górskiej dolinie Łaby i Biliny, które przecina kilka mostów. Światowe uznanie zdobył oddany do użytku w 1998 r. most Mariański, usytuowany naprzeciw Mariańskiej Skały. Stalowa konstrukcja mostu nad Łabą ma 175 metrów długości i zawieszona jest na 30 linach¹³. Otoczenie zieleni i wszechobecne zbocza gór bardzo podnoszą atrakcyjność miasta. Nie brakuje parków i skwerów zieleni, spełniających funkcje rekreacyjne.

W ścisłym centrum jest bardzo dużo ciekawych pod względem architektonicznym starych kamienic, które pozostają niezamieszkane i są zaniedbane. W złym stanie są też budynki na peryferiach, gdzie stoją wysokie, szare bloki, przysłaniające widok na okoliczne wzgórza. Wiele obiektów zostało zdewastowanych bądź całkowicie nie pasują do otoczenia. Wspomniana zabudowa jest wynikiem przemysłowego charakteru miasta i jego intensywnej rozbudowy po II wojnie światowej. Z wysokich bloków rozpościera się panorama miasta, które szczególnie pięknie wygląda w nocy. Niestety, widoczny jest też brak ładu przestrzennego.

Problemem miasta jest również utylizacja odpadów. Na ulicach brakuje dużych śmietników. Obok przepelnionych pojemników na śmieci, które są bardzo rzadko opróżniane, leżą odpady, kartony, papiery i stare elementy wyposażenia mieszkań. W centrum – przeciwnie niż na obrzeżach miasta – problem ten nie jest tak bardzo widoczny, niemniej kwestia nieumiejętnej utylizacji odpadów w Usti nad Łabą dotyczy praktycznie całego miasta. Sposobem na rozwiązanie tych problemów jest stworzenie kilkustopniowej, kompleksowej akcji społecznej promującej porządek na ulicach. W pierwszej kolejności powinna ona zachęcać mieszkańców do zachowywania czystości i dbałości o miejsca zamieszkania. Akcja mogłaby zostać rozszerzona na podmioty utylizujące śmieci, które dzięki odpowiednim zachętom w formie dopłat lub zwolnień mogłyby stworzyć własne, sprawniejsze programy wywozu i popularyzacji segregacji odpadów.

Pomimo zanieczyszczenia miasta jego dużą zaletą są szerokie ulice i chodniki dla pieszych. Nie ma problemu z przemieszczaniem się przez miejscowość samochodem ani ze znalezieniem miejsca parkingowego. Nie widać charakterystycznych dla większych miast korków i zniszczonej infrastruktury drogowej. Dobrym sposobem na podróż przez miasto dla zwiedzającego jest transport autobusowy i trolejbusowy, jednak przy małych odległościach jazda komunikacją zbiorową staje się nieopłacalna.

---

¹² http://www.czecot.pl/obiekt-turystyczny/7601_vetruse-letni-palacyk-z-wieza-widokowa-i-restauracja-usti-nad-labem (15.03.2012).

¹³ http://www.czecot.pl/obiekt-turystyczny/4418_usti-nad-labem-most-drogowy (15.03.2012).

Ważną częścią miasta jest rzeka Łaba, jedna z najdłuższych rzek w Europie, wzdłuż której zbudowane zostało Usti nad Łabą. W mieście funkcjonuje port rzeczny, ale nie w pełni wykorzystywany. Rzeka Łaba i wyjątkowy krajobraz położonego w dolinie miasta stwarza szanse rozwoju turystyki i komunikacji wodnej. Należy zauważyć, że działania władz miasta idą w kierunku wykorzystania przestrzeni nadbrzeżnej do rozwoju infrastruktury lądowej – dróg i deptaków. Działanie to świadczy o braku perspektywicznego myślenia administracji miasta, a także o sile stereotypu powszechnego w Czechach, że Łaba jest rzeką zanieczyszczoną i nie warto jej zagospodarowywać¹⁴.

W przypadku problemów ze znalezieniem konkretnego obiektu zawsze można poprosić o pomoc mieszkańców. W większości są oni pozytywnie nastawieni do przyjezdnych. Pracownicy na dworcu posługują się zarówno językiem angielskim, jak i niemieckim, a przy odrobinie szczęścia można porozumiewać się również po polsku. Jednak poza centrum miasto sprawia wrażenie wymarłego i cichego. Po godzinie 18 na ulicach trudno spotkać większą grupę osób. Mimo że społeczeństwo w regionie jest stosunkowo młode, ludzi poniżej 30. roku życia można zauważyć jedynie w barach i okolicach kampusu Uniwersytetu.

Duży problemem społeczny w Usti nad Łabą stanowi konflikt pomiędzy ludnością romską a czeskimi mieszkańcami osiedli sąsiadujących z romskimi komunami. O trudnościach z pogodzeniem interesów obu stron stało się głośno w związku z murem, który miasto planowało postawić na ulicy Maticni w 1998 r. Burmistrz miasta Usti nad Łabą Ladislav Hruska, w związku ze skargami czeskich mieszkańców miasta na nieporządek, hałas i bezrobocie na terenie zamieszkiwanym przez ludność romską, podjął decyzję o budowie 4-metrowego muru oddzielającego romskie komuny od reszty miasta. Mimo licznych protestów, zarówno samych Romów, jak i opinii publicznej w Czechach oraz wielu innych krajach na całym świecie, burmistrz nie wziął udziału w debacie mającej rozwiązać problem. Ostatecznie w październiku 1999 r. zamiast planowanego muru postawiono niemal 2-metrowy płot ceramiczny. Dla mieszkańców regionu, a także całego kraju, stał się on symbolem nietolerancji i niechęci do ludności romskiej. Po wielu latach nadal nie rozwiązano aklimatyzacyjnych problemów czeskich Romów (lecz nie tylko, na Słowacji, a także w Polsce podobne problemy społeczne są codziennością)¹⁵.

Reasumując, można stwierdzić, że miasto Usti nad Łabą całkowicie spełnia tradycyjne funkcje przypisywane miastom, szczególnie tym ściśle związanym z przemysłem. Próba odejścia od typowo przemysłowego charakteru miasta poprzez stworzenie możliwości rozwoju funkcji rozrywkowej wypada bardzo dobrze na tle wielu miast tego typu. Z drugiej strony trudno nie dostrzec zaniedbanych, brudnych budynków i zaburzeń w ładzie przestrzennym, co kontrastuje z niezwykłym urokiem krajobrazu naturalnego. Bardzo szybko zauważalne stają się błędy w polityce społecznej władz

¹⁴ <http://kropla.eko.org.pl/27/lababa.html> (15.03.2012).

¹⁵ <http://romove.radio.cz/en/article/18199> (15.03.2012).

Fot. 1. Mur oddzielający ludność romską od ludności czeskiej w Usti nad Łabą

Źródło: <http://www.partnersglobal.org/network/czech-republic/czech-success-stories/integration-of-roma-citizens>.

miasta, ksenofobia wobec ludności romskiej, niechęć Romów do Czechów, wysokie bezrobocie oraz niewykorzystany potencjał rzeki Łaby. Usti nad Łabą ma możliwość zmienić się w piękne i funkcjonalne miasto. Jednakże aby to osiągnąć, potrzebne są kompleksowe zmiany zarówno w polityce przestrzennej i społecznej, jak i mentalności mieszkańców.

4. Koncepcje sprawniejszego wykorzystania potencjału miasta

Pierwszym zagadnieniem, które należy rozważyć, jest poprawa stanu zabudowy mieszkaniowej, zaniedbanej i zdewastowanej, w tym zabytkowych kamienic oraz szarych wysokich blokowisk, znajdujących się na peryferiach miasta. Historyczne centrum Usti nad Łabą, niegdyś ograniczone murami miejskimi, zabudowane jest kilkupiętrowymi kamienicami, pomiędzy którymi biegną wąskie, bardzo często jednokierunkowe uliczki. W związku z tym, podobnie jak w wielu innych miastach, na przykład w ośrodkach Zagłębia Ruhry, dawnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego czy Łodzi, można wykorzystać koncepcję rewitalizacji (znakomity przykład łódzkiej Manufaktury, znanej nie tylko w Polsce jako dowód skuteczności rewitalizacji). Bardzo łatwo nasuwa się wiele pomysłów, jak poprawić wygląd starej zabudowy miasta. Niestety, rewitalizacja zaniedbanych budynków może okazać się niewystarczająca do odnowienia uroku centrum Usti nad Łabą. Działania te wymagać będą również wielu kosztownych inwestycji miękkich, budujących szerszą

świadomość społeczną na temat wyjątkowości miasta. Aktywizacja społeczeństwa w zakresie poprawy, a potem ochrony wizerunku miasta może być dużym postępowaniem w rozwoju społeczno-ekonomicznym Usti nad Łabą, szczególnie w zakresie rozwoju kapitału ludzkiego. Także w kwestii utylizacji odpadów część odpowiedzialności może zostać przekazana mieszkańcom, którzy dzięki odpowiednim zachętom i akcjom społecznym włączą się w inicjatywy władz.

Takie właśnie cechy pozwalają działać unikatowym koncepcjom poprawy estetyki miast. W Polsce działa bardzo popularna społeczna akcja Pospolite Ruszenie. Inicjatywa wypromowana przez wrocławskiego rapera L.U.C.-a polega na wyszukiwaniu blokowisk w polskich miastach i identyfikacji ich „choroby” (rozumianej jako zły pomysł na pomalowanie elewacji) oraz ostatecznie stworzeniu neutralnej, ciekawej koncepcji nowej kolorystyki budynków. Dalszym etapem działań Pospolitego Ruszenia jest proponowanie rozwiązań władzom miast. Niektóre z nich, tak jak w przypadku Wrocławia, przyłączyły się do inicjatywy i dofinansowały zmianę elewacji wielu bloków¹⁶. Dzięki społecznej aktywności mieszkańców podobne działania mogą zostać podjęte także w Usti nad Łabą, szczególnie w zakresie zmiany kolorystyki szarych betonowych bloków zasłaniających zalesione wzgórze otaczające położone w dolinie miasto.

Chociaż funkcja rozrywkowa w mieście jest na wysokim poziomie, na uwagę zasługuje brak zagospodarowania Mariańskiej Skały. Na wiosnę porastają ją chrońnion gatunki roślin, a na szczycie funkcjonuje obecnie jedynie punkt widokowy, z którego podziwiać można całą dolinę. Ze względu na pionowe nachylenie Mariańskiej Skały możliwe wydaje się stworzenie na jej części infrastruktury wspinaczkowej, a nawet całego parku linowego, który mógłby stać się atrakcją miasta. Innym ciekawym, choć droгим pomysłem jest wykorzystanie różnicy wysokości między skałą a wzgórzami na drugim brzegu rzeki w celu budowy kolejki linowej. Trasa kolejki mogłaby biec nad Łabą, gdzie roztaczają się jeszcze atrakcyjniejsze widoki niż z samego wzniesienia. Jedna z najwyższych pionowych ścian Skały Mariańskiej jest obrócona w stronę centrum miasta. Stwarza to dodatkowe możliwości, takie jak organizacja wydarzeń typu „światło i dźwięk” z wykorzystaniem naturalnych zasobów miasta. Skała przejawia duży potencjał rozrywkowy, który, w zależności od możliwości finansowych, można wykorzystać na wiele różnych sposobów.

Choć współcześnie komunikacja jest zdominowana przez transport drogowy, kolejowy i lotniczy, to naturalne uwarunkowania najbardziej sprzyjają transportowi wodnemu, szczególnie w miastach położonych nad dużą rzeką, taką jak Łaba. Nad Łabą leży wiele miast: Hradec Kralove w Czechach, Drezno, Magdeburg czy Hamburg w Niemczech. Stwarza to możliwość rozwoju sieci transportu wodnego do miast położonych nad rzeką. Połączenie to zwiększyłoby potencjał turystyczny, ale również usługowy i przemysłowy we wszystkich miastach powiązanych.

¹⁶ <http://pospoliteruszenie.com/> (15.03.2012).

Władze Usti nad Łabą podejmują wiele inicjatyw rozwojowych. Po przeanalizowaniu strony internetowej władz miasta¹⁷ można odnieść wrażenie, że działania administracji koncentrują się głównie na przyciąganiu biznesu. Usti nad Łabą jest największym miastem w północno-zachodnich Czechach, przejmuje więc rolę bieguna wzrostu w regionie. Zrównoważony rozwój zaniedbanego miasta przemysłowego, takiego jak to, wymaga kompleksowych zmian. Należy zwrócić uwagę na znaczenie inwestycji miękkich, które przyczynią się do rozwoju społecznego oraz znacznie usprawnią implementację inwestycji twardych, potrzebnych do rozwoju gospodarczego miasta Usti nad Łabą. Statystyki sugerują, że Czechy są krajem bogatszym niż Polska, znacznie sprawniej zarządzanym i prężniej rozwijającym się. Nie oznacza to jednak, że kraje te nie mogą podjąć wspólnych działań. Przy odpowiednio ukierunkowanej współpracy polsko-czeskiej miasta i regiony w obu tych krajach mogą uczyć się od siebie dobrych praktyk, wspólnie zdobywać doświadczenia w wykorzystywaniu posiadanych zasobów oraz rozwijać potencjał kapitału społecznego obu państw.

5. Podsumowanie

Usti nad Łabą to jedno z ważniejszych miast w Republice Czeskiej. Jest to również miasto przemysłowe. W stolicy kraju usteckiego nadal dominuje funkcja przemysłowa, jednak zauważyć można tam wzrost znaczenia funkcji usługowych i rekreacyjnych. Najbardziej rzucającym się w oczy problemem miasta jest jego zaniedbanie oraz niski stopień zachowania ładu przestrzennego. Wynika to z nieefektywnej działalności władz miasta w tym zakresie oraz niewielkich przejawów aktywności społecznej mieszkańców.

Wartym rozważenia rozwiązaniem tych problemów jest popularna w ostatnich latach rewitalizacja, pozwalająca na odnowienie wyglądu i funkcji zabudowy przemysłowej. Usti nad Łabą ma bardzo interesujące walory naturalne, którymi są rzeka Łaba i Mariańska Skała. Ciekawym pomysłem mogłaby okazać się próba wykorzystania ich do rozwoju funkcji rozrywkowej. Tak jak innym miastom przemysłowym, także stolicy kraju usteckiego potrzebna jest znaczna aktywizacja społeczna mieszkańców, szczególnie w zakresie podejmowania przez nich działań mających na celu poprawę wyglądu miasta. Władze Usti nad Łabą powinny stworzyć spójną koncepcję poprawy estetyki miasta, szczególnie poprzez inwestycje miękkie, które na pewno pozytywnie wpłyną na ogólny rozwój społeczno-gospodarczy całego regionu.

---

¹⁷ <http://www.usti-nad-labem.cz/en/> (15.03.2012).

Literatura

Jałowiecki B., *Spoleczne wytwarzanie przestrzeni*, Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa 2010.

Źródła internetowe

<http://www.czecot.pl/>.

<http://www.czso.cz/>.

<http://kropla.eko.org.pl/>.

<http://www.partnersglobal.org/>.

<http://pospoliteruszenie.com/>.

<http://romove.radio.cz/>.

<http://www.usti-nad-labem.cz/>.

ÚSTÍ NAD LABEM – EVALUATION AND PROSPECTS OF CZECH POST-INDUSTRIAL CITY

Summary: The article concerns the development of Czech post-industrial city. In the first part of the work, the most important facts about Ústí nad Labem and its region are introduced: its history, social and demographic situation as well as city's importance for north-western part of the Czech Republic. The second part of the article depicts the results of spatial development research conducted by students from Spatial Development Student's Scientific Club Aliquanta during their stay in Ústí nad Labem. The analysis includes: functional division, recreational infrastructure, waste disposal, traffic fluency, spatial order and city's social problems. The last part presents students' conclusions and examples for the better development of city's potential.

Keywords: post-industrial city, Ústí nad Labem region, spatial order, tourism development, social initiative.